

Д.АМАРБАЯСГАЛАН

Б.ЖАВХЛАН

Б.ЭНХБАЯР

ӨРИЙН УДИРДЛАГЫН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ҮЗЭЛ БАРИМТЛАЛ

Нэг.Хуулийн төсөл боловсруулах үндэслэл, шаардлага

1.1.Хууль зүйн үндэслэл

Монгол Улсын Их Хурлын 2020 оны 52 дугаар тогтоолоор баталсан “Алсын хараа-2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлогын 6.4-т заасан “Нүүрстөрөгч багатай, бүтээмжтэй, хүртээмжтэй ногоон эдийн засгийг хөгжүүлж, уур амьсгалын өөрчлөлтийг сааруулах олон улсын хүчин чармайлтад хувь нэмэр оруулна.” зорилтын хүрээнд “Төр, хувийн хэвшлийн түншлэлд тулгуурласан ногоон санхүүгийн үндэсний тогтолцоог дэмжин хөгжүүлж, олон улсын санхүүгийн арга хэлбэрийг ашиглан байгальд ээлтэй ногоон төсөл, хөтөлбөрүүдийг санхүүжүүлнэ.” гэж заасан.

Түүнчлэн, Монгол Улсын Их Хурлын 2020 оны 52 дугаар тогтоолоор баталсан “Алсын хараа-2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлогын хүрээнд 2021-2030 онд хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны 3.2.5-д “Хот, суурин газрын гэр хорооллыг иргэдийн оролцоотойгоор дахин төлөвлөх, төвлөрсөн, хэсэгчилсэн, бие даасан инженерийн дэд бүтцэд холбогдсон орон сууцны хороолол болгон хөгжүүлнэ” гэж, 3.2.13-т “Гэр хорооллын дундын болон захын бүсийг тэргүүн ээлжинд инженерийн дэд бүтэцтэй болгоход улс, орон нутгийн төсөв болон бусад хөрөнгө оруулалтын эх үүсвэрийг зориулах, иргэдийн хүсэл, санаачилгад үндэслэн дэд бүтэц бүхий газрыг төр, эсхүл хувийн хэвшлийн орон сууцаар шууд солих замаар дараагийн орон сууц баригдах талбайг бий болгоно” гэж тус тус заасан.

Мөн Монгол Улсын Их Хурлын 2020 оны 24 дүгээр тогтоолоор баталсан “Засгийн газрын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр”-ийн 2.5.3, 6.1.2, 6.1.3, 6.2.8-д хуримтлалын нэгдсэн сангаар дамжуулж, иргэн бүрийн боловсрол, эрүүл мэнд, тэтгэвэр, орон сууц, нийгмийн хамгааллын үйлчилгээг цогцоор нь шийдвэрлэх тогтолцоонд үе шаттайгаар шилжүүлэх, Улаанбаатар хотын гэр хорооллын дахин төлөвлөлтийн төслүүдийг эрчимжүүлж, соёл, боловсрол, худалдаа үйлчилгээ, орон сууц, нийгмийн болон инженерийн дэд бүтцийн хангамж бүхий Баянхошуу, Сэлбэ, Дамбадаржаа, Дэнжийн 1000, Толгойт, Шархад, Дарь-Эх дэд төвүүдийг шинээр байгуулах, хотыг дахин хөгжүүлэх төслийн хүрээнд орон сууцны хангамжийг нэмэгдүүлж, гэр хорооллын газрыг шинэчлэн зохион байгуулж, ногоон орон сууц,

шинэ суурьшлын бүсийн бүтээн байгуулалтын ажлыг эрчимжүүлэх, инженерийн хангамжтай орон сууц болон хувийн сууцны хангамжийг нэмэгдүүлж, иргэдийн амьдралын чанарыг дээшлүүлэхээр заасан.

1.2. Практик шаардлага

Олон улсын сайн жишгийн дагуу дэлхийн томоохон хотууд эдийн засаг, дэд бүтцийн төслүүдийн санхүүжилтийг хөрөнгийн зах зээл дээр үнэт цаас гаргах замаар шийдвэрлэж байна. 2022 оны байдлаар Монгол Улсын дотоодын нийт бүтээгдэхүүний 64 хувийг Улаанбаатар хот дангаар үйлдвэрлэж буй томоохон зах зээл болоод байна. Хотын төсвийн 90.1 хувийг татварын орлогоор, 9.9 хувийг татварын бус орлогоор бүрдүүлж байна. Төсөв дагасан уг санхүүгийн схемийг шинэчлэн, олон улсын жишиг хотуудын эдийн засгийн хөгжилтэй ижил түвшинд хүрэх нэг чухал алхам бол хөрөнгийн зах зээлээс хөрөнгө босгох, томоохон төслүүдийн санхүүжилтийг шийдвэрлэх механизм юм.

Монгол Улсын хөрөнгийн зах зээл 10 их наяд төгрөгийн хэмжээнд хүрч сүүлийн жилүүдэд Монгол Улсын Их хурал, Засгийн газраас авч хэрэгжүүлж буй бодлогын хүрээнд эрчимтэй өсч байна. Гэвч дотоодын хөрөнгийн зах зээлийн хөгжил хангалттай бус байгаа шалтгааны улмаас дотоодын зах зээлд орон нутгийн бонд гаргахад түүнийг худалдаж авах мэргэжлийн хөрөнгө оруулагч, ялангуяа орон нутгийн болон ногоон бонд зэрэг нийгмийн, байгаль орчинд эерэг нөлөө үзүүлэх төсөл, хөтөлбөрүүдийг санхүүжүүлэх хариуцлагатай хөрөнгө оруулагчид хангалтгүй байгаа бөгөөд гол сонирхож буй субъект нь дотоодын арилжааны банкууд болж байна.

Арилжааны банкуудын хувьд аль болох өгөөж өндөр өрийн хэрэгсэлд хөрөнгө оруулах сонирхолтой бөгөөд зах зээл дээр хэт давуу байдалтай байна. Улмаар зах зээл дээрх өгөөж өндөр, богино хугацаатай өрийн хэрэгсэлд хөрөнгө оруулах сонирхол хандлагатай байгаагаас дотоодын хөрөнгийн зах зээлд ногоон болон орон нутгийн бондыг гаргахад бусад өрийн хэрэгслүүдтэй өгөөж, хугацааны хувьд өрсөлдөх шаардлага үүсэж тухайн нэр төрлийн бондуудын хувьд зардал өндөртэй босох үндэслэл болж байна. Мөн Банкны тухай хуулийн дагуу арилжааны банкны худалдан авах үнэт цаасны нийт дүн нь банкны өөрийн хөрөнгийн 20 хувиас хэтрэхгүй бөгөөд улмаар нийслэлийн хэмжээний томоохон төсөл хөтөлбөрийг санхүүжүүлэх хөрөнгө оруулалтыг дан дотоодын зах зээлээс босгох зах зээл хязгаарлагдмал байна.

Өрийн удирдлагын тухай хуульд нийслэл зөвхөн дотоодын зах зээлд өрийн хэрэгсэл гаргаж болно гэж заасан нь манай улсын хувьд өндөр хүүтэй өрийн хэрэгсэл гаргахад хүргэж байна.

Нөгөө талаар олон улсын зах зээл дээр уур амьсгалын өөрчлөлтийн нөлөөг сааруулах, хүлэмжийн хийн ялгарлыг багасгах чиглэлээр дэлхийн улс орнууд далайцтай арга хэмжээ авч хэрэгжүүлж байна. Үүний нэг нь ногоон санхүүжилтийг хөгжүүлэх явдал бөгөөд хөгжингүй улс орнууд ихээхэн хэмжээний хөрөнгийг энэ чиглэлийн хөрөнгө оруулалтад зориулах чиг хандлага дэлхий даяар эрчимжиж байна байна. Түүнчлэн хүлэмжийн хийн ялгаралыг бууруулахад чиглэсэн ногоон зээл болон бондын хүү бага бөгөөд 2023 оны 4 сарын Олон Улсын Валютын Сангийн судалгаанаас үзэхэд хөгжиж буй орнуудын хувьд ногоон болон энгийн бондын хүүгийн түвшиний зөрүү 2% орчим байна.

Мөн бага өгөөжтэй ч нийгмийн болон байгаль орчны хувьд эерэг нөлөөлөл авчрах төсөл хөтөлбөрт хөрөнгө оруулах “үр нөлөөллийн хөрөнгө оруулалт” хийх хөрөнгө оруулагч, донор байгууллагуудын сонирхол их байна. Эдгээр хөрөнгө оруулагчид ашгийн төлөө гэхээс илүүтэйгээр эрсдэлгүй, нийгмийн ач холбогдол өндөртэй өрийн хэрэгслүүдийг хямд эх үүсвэрээр санхүүжүүлэх сонирхол өндөр байна.

Иймд дээрх хэрэгцээ, шаардлагыг үндэслэн нийслэл олон улсын зах зээлд үнэт цаас гаргах боломжийг бүрдүүлэх зорилгоор хуулийн төслийг боловсруулна.

Хоёр.Хуулийн төслийн бүтэц, зохицуулах харилцаа, хамрах хүрээ

Хуулийн төслийг Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 24 дүгээр зүйлд заасан хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийн хэлбэрээр боловсруулна.

Хуулийн төсөлд нийслэл нь Засгийн газраас зөвшөөрсөн тодорхой төсөл, арга хэмжээ, өмнө гаргасан үнэт цаасаа дахин санхүүжүүлэх зорилгоор гадаадын зах зээлд үнэт цаас гаргаж болох өөрчлөлтийг тусгана. Ингэхдээ зөвхөн Засгийн газрын баталгаатайгаар гаргах нөхцөлийг тусгана.

Хуулийн төслийг дагалдуулан боловсруулах Төрийн болон орон нутгийн өмчийн хөрөнгөөр бараа, ажил, үйлчилгээ худалдан авах тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай хуулийн төсөлд нийслэл нь Засгийн газар, төрийн өмчит болон төрийн өмчийн оролцоотой хуулийн этгээдийн нэгэн адил дотоодын болон олон улсын санхүүгийн зах зээл дээр үнэт цаас гаргах, арилжаалахтай холбоотой үйлчилгээ худалдан авах харилцаанд тус хууль хамаарахгүй байхаар нэмж тусгана.

Гурав.Хуулийн төсөл батлагдсаны дараа үүсч болох эдийн засаг, нийгэм, эрх зүйн үр дагавар, тэдгээрийг шийдвэрлэх талаар авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний санал

Нийслэлийн бондыг олон улсын зах зээлд гаргах эрх зүйн орчныг бий болгосноор урт хугацаатай, зардал багатай өрийн хэрэгслийг зах зээлд гаргах, үүний үр дүнд төсөвт ирэх ачааллыг бууруулж, нийслэл хөгжлийн болон томоохон төслүүдийг санхүүжүүлэх боломжийг бүрдүүлэх, цаашлаад Монгол Улсын валютын нөөц бүрдүүлэлт, төгрөгийн ханшийн чангаралт, гадаадын хөрөнгө оруулалтад эерэг нөлөөлөл үзүүлнэ.

Дөрөв.Хуулийн төсөл Монгол Улсын Үндсэн хууль, Монгол Улсын олон улсын гэрээ болон бусад хуультай хэрхэн уялдах, хуулийг хэрэгжүүлэхэд шинээр боловсруулах, хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах, хүчингүй болсонд тооцох тухай хууль тогтоомжийн талаарх санал

Хуулийн төслийг Монгол Улсын Үндсэн хуульд нийцүүлэн боловсруулах бөгөөд хуулийн төсөлтэй холбогдуулан Төрийн болон орон нутгийн өмчийн хөрөнгөөр бараа, ажил, үйлчилгээ худалдан авах тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг боловсруулна.

Түүнчлэн нийслэлийн гэр хорооллын дахин төлөвлөлтийн хүрээнд хэрэгжих Сэлбэ дэд төвд түшиглэсэн гэр хорооллыг орон сууцжуулах төсөл, арга хэмжээг санхүүжүүлэх зориулалтаар гаргах нийслэлийн гадаад үнэт цааст зориулж 2024 оны

төсвийн жилд Засгийн газрын өрийн баталгаа гаргах Монгол Улсын Их Хурлын тогтоолын төслийг боловсруулна.

---o0o---